

کارگاه تخصصی

تجربه‌نگاری در گزارش‌های کاری و گفتگوهای میدانی

رویکردی کاربردی برای پژوهشگران، اساتید و فعالان میدانی

اهمیت این کارگاه

قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: حِفْظُ التَّجَارِبِ رَأْسُ الْعَقْلِ

حضرت علی علیه السلام: حفظ و نگهداشتن تجرب همه سر عقل و خرد (و قوام و اساس آن) است.

غررالحکم ج ۱، ص ۳۵۱

از این تجربیات بایستی استفاده کنیم. امروز البته روایت این تجربیات در دانشگاهها معمول است و این روایت انجام میگیرد و بسیار هم خوب است، لکن کافی نیست؛ بایستی این تجربیات تبدیل بشود به نظریات؛ ... و تدریس بشود و تحقیق بشود و اطراف آنها پژوهش انجام بگیرد و این تجربیات بهروز بشود و منطبق با نیازهای روز بشود؛ اینها سرمایه‌های بسیار با ارزشی است که باید از این سرمایه‌ها استفاده کرد و بسط و تکمیل پیدا کند.

رهبر شهید انقلاب (اعلی الله مقامه) ۱۳۹۹/۰۷/۲۱

اهداف این کارگاه

درک مفهوم تجربه‌نگاری

۰۱

تعریف دقیق و تمایز آن از گزارش‌نویسی معمولی

مهارت ثبت گفتگوهای میدانی

۰۲

تکنیک‌های ثبت دقیق و زنده‌ی مصاحبه‌ها و مشاهدات

ساختار گزارش کاربردی

۰۳

چارچوب عملی برای نوشتن گزارش‌های کاری و پژوهشی

تمرین کارگاهی

۰۴

انجام تمرین‌های عملی و دریافت بازخورد

تجربه‌نگاری چیست؟

تجربه‌نگاری = ثبت نظام‌مند، عمیق و بازاندیشانه‌ی تجربه‌های زیسته، مشاهدات میدانی و گفتگوها، با هدف تبدیل تجربه شخصی به دانش قابل انتقال و قابل استفاده.

انتقال‌پذیری

گزارش باید برای دیگران قابل فهم،
الهام‌بخش و کاربردی باشد.

بازاندیشی

تجربه را تحلیل کنید: چه معنایی
داشت؟ چه آموختید؟ چه تغییری
ایجاد شد؟

ثبت دقیق

جزئیات، فضا، احساسات و گفتار
افراد را همان‌گونه که رخ داده ثبت
کنید.

چرا تجربه نگاری مهم است؟

تبدیل تجربه به دانش

- تجربه‌های فردی را به سرمایه‌ی جمعی تبدیل می‌کند
- از فراموشی جزئیات مهم جلوگیری می‌کند

افزایش اعتبار گزارش

- گزارش‌های مبتنی بر تجربه واقعی، عمیق‌تر و قابل اعتمادترند
- صدا و روایت افراد میدان را حفظ می‌کند

یادگیری و توسعه حرفه‌ای

- بازاندیشی باعث رشد حرفه‌ای و شخصی می‌شود
- خطاها و موفقیت‌ها را قابل تحلیل می‌کند

کاربرد در آموزش و پژوهش

- منبع غنی برای تدریس، مقالات و پروژه‌های دانشجویی
- پایه‌ی پژوهش کیفی و مطالعات موردی

تجربه‌نگاری ≠ گزارش‌نویسی معمولی

تجربه‌نگاری

- تمرکز بر فرآیند و تجربه
- زبان زنده و روایی
- ثبت احساسات، فضا و بافت
- نگاه از درون + بازاندیشی
- جزئیات معنادار
- حفظ صدای افراد میدان
- هدف: یادگیری + انتقال دانش

گزارش معمولی

- تمرکز بر نتایج و خروجی‌ها
- زبان رسمی و خشک
- حذف احساسات و بافت
- نگاه از بیرون
- کلی‌گویی و خلاصه‌سازی
- کم‌توجهی به صدای افراد
- هدف: اطلاع‌رسانی صرف

اصول کلیدی تجربه‌نگاری

بازاندیشی فعال

بعد از ثبت، از خود بپرسید: چه چیزی مرا تحت تأثیر قرار داد؟ چه فرضیاتی داشتم؟

جزئیات معنادار

جزئیاتی را ثبت کنید که معنا می‌سازند: لحن، سکوت، فضا، واکنش‌های بدنی.

صداقت و وفاداری

آنچه رخ داده را تحریف نکنید. اگر شک دارید، بنویسید «به نظر می‌رسید...»

ساختار + روایت

هم چارچوب منظم داشته باشید و هم جریان روایی زنده را حفظ کنید.

به‌موقع بودن

هرچه زودتر بنویسید، جزئیات زنده‌تر می‌مانند. همان روز یا حداکثر ۲۴ ساعت بعد.

احترام به افراد

هویت افراد را حفظ کنید مگر با رضایت صریح. از قضاوت‌های تند بپرهیزید.

ساختار پیشنهادی گزارش تجربه‌نگاری

۱. زمینه و موقعیت

زمان، مکان، هدف حضور، نقش شما، افراد حاضر

۲. روایت تجربه

توالی رویدادها، گفتگوها، مشاهدات کلیدی به‌صورت زنده

۳. لحظات کلیدی

نقاط عطف، نقل‌قول‌های مهم، واکنش‌های غیرمنتظره

۴. احساسات و بازتاب شخصی

آنچه حس کردید، فرضیات اولیه، تغییر دیدگاه

۵. تحلیل و معنا

چه چیزی یاد گرفتید؟ چه الگویی دیدید؟ چه پرسشی باقی ماند؟

۶. کاربرد و پیشنهاد

چگونه می‌توان از این تجربه استفاده کرد؟ گام‌های بعدی؟

تکنیک‌های ثبت گفتگوهای میدانی

در حین گفتگو / مشاهده

۱. یادداشت‌های کوتاه و کلیدی (کلیدواژه‌ها)
۲. ثبت نقل قول‌های دقیق با علامت نقل قول
۳. توجه به زبان بدن و سکوت‌ها
۴. ثبت زمان تقریبی لحظات مهم
۵. اجازه‌ی ضبط صوت (با رضایت)
۶. پرسش‌های پیگیری برای عمق بیشتر

بلافاصله پس از گفتگو

۱. گسترش یادداشت‌ها به متن کامل
۲. پر کردن جزئیات فضا و حس
۳. جدا کردن مشاهده از تفسیر
۴. ثبت احساسات خودتان
۵. یادداشت پرسش‌های باقی‌مانده
۶. بررسی صحت نقل قول‌ها

چگونه نقل قول و مشاهده را ثبت کنیم؟

نمونه‌ی ضعیف:

«آقای الف گفت که از وضعیت راضی نیست و مشکلات زیادی وجود دارد.»

← کلی، بدون جزئیات، بدون بافت و لحن

نمونه‌ی قوی:

آقای الف دستانش را روی میز گذاشت، چند ثانیه سکوت کرد و سپس با صدای آهسته گفت: «سه سال است که هر روز می‌گویم این سیستم کار نمی‌کند، اما کسی گوش نمی‌دهد.» نگاهش را از پنجره به بیرون دوخت و اضافه کرد: «دیگر امیدوار نیستم.»

← جزئیات، لحن، سکوت، زبان بدن و نقل قول دقیق

نکات عملی برای گفتگوهای میدانی

قبل از گفتگو

- هدف گفتگو را شفاف کنید
- سؤالات باز و غیرهدایت‌گر آماده کنید
- رضایت آگاهانه بگیرید
- فضای امن و راحت فراهم کنید

در حین گفتگو

- با سکوت راحت باشید
- بازتاب دهید (پارافریز)
- از قضاوت کلامی پرهیزید
- به نشانه‌های غیرکلامی توجه کنید

پس از گفتگو

- سپاسگزاری و پیگیری
- یادداشت فوری بنویسید
- در صورت نیاز تأیید نقل قول
- بازاندیشی شخصی انجام دهید

قالب آمادہ‌ی گزارش تجربه‌نگاری

عنوان تجربه: تاریخ: مکان:
هدف حضور / نقش شما:
افراد کلیدی:

روایت مختصر تجربه (۱۵۰ - ۳۰۰ کلمه):

.....
.....

نقل قول‌های کلیدی:

« » (۱)
« » (۲)

بازاندیشی شخصی (چه حس کردم؟ چه آموختم؟):

.....

کاربرد عملی / پیشنهاد:

تمرین‌های کارگاهی

تمرین ۱

ثبت یک گفتگوی کوتاه

۱۵ دقیقه

یک گفتگوی واقعی یا خیالی را با جزئیات (لحن، سکوت، زبان بدن) بنویسید.

تمرین ۲

تبدیل گزارش معمولی به تجربه‌نگاری

۲۰ دقیقه

یک گزارش خشک را به روایت زنده و بازاندیشانه تبدیل کنید.

تمرین ۳

بازاندیشی گروهی

۱۵ دقیقه

گزارش یک نفر را بخوانید و نقاط قوت و نقاط قابل بهبود را مشخص کنید.

تمرین ۴

شناسایی لحظه‌ی کلیدی

۱۰ دقیقه

در یک تجربه‌ی اخیر خود، مهم‌ترین لحظه و معنای آن را بنویسید.

اشتباهات رایج و راه‌حل‌ها

✗ نوشتن خیلی دیر

✓ حداکثر ۲۴ ساعت بعد بنویسید

✗ مخلوط کردن مشاهده و تفسیر

✓ ابتدا مشاهده، سپس تفسیر جداگانه

✗ کلی‌گویی و حذف جزئیات

✓ جزئیات معنادار را حفظ کنید

✗ قضاوت زودهنگام افراد

✓ ابتدا بشنوید و ثبت کنید، بعد تحلیل کنید

✗ نادیده گرفتن احساسات خود

✓ احساسات خود را هم ثبت و بازاندیشی کنید

✗ گزارش بدون کاربرد

✓ همیشه بخش «چه می‌توان کرد» داشته باشید

چک‌لیست نهایی قبل از ارائه گزارش

☐

آیا نکات اخلاقی (رضایت، ناشناس ماندن) رعایت شده؟

☐

آیا زمینه و موقعیت به‌وضوح مشخص شده است؟

☐

آیا بخش کاربرد و پیشنهاد عملی وجود دارد؟

☐

آیا روایت تجربه زنده و با جزئیات معنادار نوشته شده؟

☐

آیا متن برای خواننده‌ی ناآشنا قابل فهم است؟

☐

آیا نقل‌قول‌ها دقیق و با بافت همراه هستند؟

☐

آیا طول متن متناسب با هدف گزارش است؟

☐

آیا مشاهده از تفسیر جدا شده است؟

☐

آیا یک بار با صدای بلند خوانده و ویرایش کرده‌اید؟

☐

آیا بازاندیشی شخصی وجود دارد؟

جمع‌بندی و گام بعدی

تجربه‌نگاری هنر تبدیل زندگی و کار میدانی به دانش زنده است. هر گفتگو، هر مشاهده و هر لحظه‌ی کاری می‌تواند به یک درس قابل‌انتقال تبدیل شود — به شرط آنکه با دقت، صداقت و بازاندیشی ثبت شود.

گام‌های پیشنهادی بعد از کارگاه:

۱. یک تجربه اخیر خود را با قالب ارائه‌شده بنویسید.
۲. با یک همکار تبادل گزارش کنید و بازخورد بگیرید.
۳. در کلاس یا تیم کاری، تجربه‌نگاری را به‌عنوان تمرین منظم معرفی کنید.
۴. آرشیو شخصی از تجربه‌نگاری‌ها بسازید.

سپاس از همراهی شما

تجربه‌نگاری را از همین امروز شروع کنید.
هر تجربه‌ی ثبت‌شده، گامی به‌سوی دانش عمیق‌تر است.

کارگاه تجربه‌نگاری | ویژه اساتید و پژوهشگران